

Pa ne le bistri se duh samo po očesu, timveč tudi žlahtni se po njem oboje skup. Iz drobnih pismenk na papirji slišiš govoriti s teboj veljavne in modre možé preteklosti in sedajnosti, vlivajo se ti v serce tužne in vesele pesmi pesnikov, iz njih čuješ prijateljske opomine. Z očesom preletuješ drobne pikice na papirji, in tvoji persti izmikajo mile glasove na strunah; tvoj glas zadoni, in harmonija glasov, enaka harmonii vesoljnosti, vzdiguje se v zrak in se zgublja: tega je okó vzrok.

Natanèniše bi lahko govoril o očesu, veliko lepih reči bi lahko povedal, kar sem zamolčal. To pa, kar sem povedal, naj se ne jemlje kot neumno hvalisanje edinega tega dela človeškega trupla. Stvarnik, ki je okó vstvaril, vstvaril je tudi druge dela na životu človeškemu in posebno v glavi njegovi, brez katerih delov bi bilo okó ravno tako malo vredno, kakor demant brez svetlobe. Človeški život je tako soglasno, harmonično vstvarjen, da ako le nekaj od tega pokaziš, vse drugo nima več vrednosti. Med temi deli človeškega trupla pa se nahajajo glavnejši in izverstnejši le nekteri; med temi je tudi okó.

Pervi splošni zbor avstrijskih učiteljev na Dunaji.

Drugi dan, t. j. v petek 6. sept., se je zbor nadaljeval. Ob 9. začne predsednik g. Bobies zborovanje, in naj pred ima besedo g. Kaltner, nadučitelj iz Dunaja. On pravi: Če se hoče ljudska šola resnično povzdigovati, se mora na novo zidati; da bi se samo popravljala, bi ne bilo dovolj. Ako pa hočemo ljudsko šolo prestrojiti, jo moramo naj pred osvoboditi. Ljudska šola naj bo čisto sama ljudska šola, ne pa samo pripravnica za srednje šole; dela naj za ljudstvo, katero potrebuje drugačne omike, kakor samo take, ki mladino pripravlja za srednje šole. Če pa ljudska šola dela za ljudstvo, ne sme zanemarjati poduka v naravnih vednostih, in naj se ne pečá z nepotrebnimi nauki i. t. d. Naj več pa teží in zadržuje ljudsko šolo to, da otroci ne hodijo redno v šolo. Skoro polovica otrok ne hodi ali celó nikoli, ali pa prav neredno in zanikerno v šolo. Dečki naj se k rokodelstvu puščajo le potem, ko dobé dostojno spričalo iz ljudske šole. Zbor avstrijskih učiteljev naj se sklicujo vsako leto; voli naj se posebni odbor, ki bo za to skerbel. Učitelji so sedaj naj manjši med državljeni; to naj se zanaprej predrugači. Učitelju naj bo odperta pot v srenjski zbor, v deželni zbor, v državni zbor i. t. d. Učitelji naj se vdeležujejo pri ogledovanji ljudskih šol. Godí se tú pa tam, da so šolski ogledniki možjé, ki ne morejo učitelja presojevati. Kdor hoče učitelja presojevati, mora biti sam popred učitelj, in mora šolo od dna do verha dobro poznati.

G. Lutzmaier iz Dunaja govori, kako potrebne so za mladino telovaje, in pravi, da naj bi se v ta nauk, kjer je le mogoče, učil v ljudski šoli.

G. Foges, nadučitelj iz Prage, se ozira na g. Kaltnerjeve besede, da otroci zanikerno v šolo hodijo, in pravi da je tega kriva tudi revščina. Na tisoče je staršev, ki svojih otrok ne morejo pošiljati v šolo zato, ker jih ne morejo spodobno oblačiti in jim kupovati potrebnega šolskega orodja i. t. d. Naj se tedaj tudi skerbí, da ljudstvo ne bo preveč božalo.

G. Lederer, šolski vodja iz Pešte, pravi, da so učitelji ravno s tem, ko so izrekli, da ljudska šola ni to, ker bi móгла biti, pokazali, da se zavejo. Kdor pravi, da vé dovolj, vé naj manj. Ljudska šola naj se prestroji po duhu časa. Šolske postavodaje naj se vdeležuje družina, srenja, država. Vse napreduje, ali bo šola sama zastajala? Če pa hoče šola s časom napredovati, se morajo tudi učitelji sedanjemu času primerno plačevati. Ljudska šola se more primerno obdelovati. Kdor zna samo svoje imé podpisati na dolžno pismo, še ne zna pisati; da zna učenec svoje misli lepo zbirati in čedno, razločno zapisovati, to tirja sedanjí čas. Ljudska šola naj bo naravna. Vse v naravi raste od spod na vzgor: šolstvo pa se je razvijalo od vzgor na vspod. Ko prva vseučilišča niso zadostovala, so osnovali srednje šole; in ker tudi te še niso vstrezale, so prišle na svetlo še le ljudske šole. Vsaka vas naj ima svojo šolo! Mi učitelji povejme, kaj je treba; državni možje pa naj prevdarjajo, kaj je mogoče.

G. Lehne, vodja postranske šole v Šopronji, kaže na vélikega šolskega učenjaka Pestalocija, ter pravi, da le ljudska omika razširja bogastvo, lepo vedenje in splošno izobraževanje.

G. podpredsednik Herrmann pravi, da ga veseli, ko vidi, da učitelji razumejo, česa je v sedanjem času treba, in povdarja, da mora biti šola samostojna. Učitelj naj prosto podučuje in si prosto izbera učilne pomočke i. t. d.

G. Binsdorfer govori še enkrat o svojih nasvetih (glej 18. »Tov.« list, str. 286!), in g. predsednik jih predlaga zboru, da bi se o njih glasovalo. Vse točke tega nasveta se z večino glasov sprejmejo.

Za tem pridejo na versto g. podpredsednikovi sklepi ali odloki, ktere zbor tudi z večino glasov poterdi. — G. predsednik prejenja sejo za 10 minut.

Ko se seja zopet začne, pridejo na versto g. Deinhard-ovi pristavki k Binsdorfer-jevim nasvetom, za ktere se potem glasuje, in sklene se: 1. Sila s šolskimi knjigami naj jenja. 2. Postavni namen ljudske šole naj se ne odločuje po podučevanju in po gotovih znanostih, temuč vstanové naj se zmožnosti, ktere mora doseči vsak učenec, ki stopi iz šole v djansko življenje.

Potem se začne razgovor o drugem vprašanji: Kaj naj učiteljski stan storí sam iz sebe, da se povzdiguje in njegova korist pospešuje?

G. Simon Heller iz Dunaja govori posebno o stanu ljudskih učiteljev na deželi, ter tudi želi, da bi se šolski denar spremenil v šolski davek.

G. vodja Köhler nasvetuje, da naj bi se izvolil odbor, v katerem bi bilo najmanj 60 udov, kateri bi skerbel, da bi vsa voščila in vsi nasveti tega učiteljskega zbora prišli na pravo mesto.

G. Behschnitt, vodja iz Teschen-a, priporoča odgojilna društva. Konec druge seje ob 1 o poldne.

7. sept. je bila tretja in zadnja seja velikega učiteljskega zbora. G. predsednik Bobies začne sejo ob $\frac{1}{2}$ 10. Nadaljuje se odgovor na vprašanje: »Kaj naj učiteljski stan stori sam iz sebe, da se povzdiguje in njegova korist pospešuje?« Temu vprašanju pripne g. predsednik še zadnje vprašanje o učiteljskih zborih.

Naj pred pridejo za glasovanje na versto nasvėti prejšnjega dneva.

G. Leidesdorf iz Dunaja priporoča še enkrat svoj nasvèt, da naj se odpravi šolski denar in napravi splošni šolski davek, — da naj se vstanové odgojilna in učilna društva. Oba nasveta se sprejmeta.

G. Kaltnerjev nasvèt, da naj bo splošni učiteljski zbor vsako leto, in da naj se za to vstanová poseben odbor, se enoglasno poterdi.

Pri volitvi omenjenega odbora pa se kažejo različne misli. Na zadnje obveljá g. Steiner-jev nasvèt, da naj bo dunajsko društvo »Volkschule« odbor, ki naj skerbi za splošni učiteljski zbor.

Tretja in četrta točka g. Kaltnerjevega nasvéta, da naj se učiteljem dá volilna pravica, in da mora vsaki učeneč, preden gre k roko-delstvu, imeti šolsko spričalo, — se enoglasno sprejmete; ravno tako se poterdi tudi g. Lutzmaier-jev nasvèt, da naj se v ljudski soli telovadi.

G. Pape, učitelj iz Dunaja, pravi, da naj se skerbi, da smejo podučevati le tisti postranski učitelji, kateri so za to pooblasteni.

G. Schick iz Dunaja hoče govoriti nekaj o národnih prepirih, ki zadržujejo splošno vzajemno šolsko delovanje; toda zbor mu ne pusti, da bi popolnoma izgovoril.

G. Rosenmaier iz Ogerskega svetuje, da bi učiteljska družba imela svoj časnik. Zraven tega pa naj bi šolski možje svojo stvar tudi po drugih političnih časopisih zagovarjali, in naj bi se ne zanašalo preveč na druge, temuč sami naj bi delali.

G. Herzog, vodja iz Brodi, se oglási prav resno, in pravi: Tukaj smemo resnico govoriti, in tudi upamo, da bode ozidje te dvorane odmevalo besede na serce vladarjevo. Mnogo se je tu govorilo in uganovalo, kako bi se ljudska šola povzdignila in na novo oživila; vendar, dokler bode učiteljska plača omahovala med 150 in 450 gold. na leto, je vse zastoj. — Vse drugo naj se poskuša in prevdarja, — pred vsem drugim pa nam je treba kruha.

Za tem stopi na oder duhovnik, častiti g. Fr. Edm. Krönes, vodja glavne in realne šole v Novi Jičini (Neutischein) na Moravskem, in govori: Veselo je, da politični časopisi tako obširno popisujejo splošni učiteljski zbor, in tudi jaz upam, da bode svetloba, ki gre iz te dvorane, svetila v šole. Jaz sem v tistem stanu, v katerem sploh pravijo, da so sovražniki svetlobe, mračnjaki, rakovci i. t. d. Ne tak, ampak kot učitelj po poklicu tu govorim. Rad bi opomnil nekih mnenj, ki so se terdila v tej skupščini, ki so odgoji nasproti. Reklo se je: Otrokom moramo kazati, kaj je prostost, pravica, enakost, bratoljubje i. t. d.,

res je, tako moramo učiti! toda kaže naj se, kaj je tem pravo! V tem zboru se je prostost po krivem obračala v to, da se je duhovskemu stanu očitalo, da ne zna učiti i. t. d.

G. predsednik zavrača g. govornika, in terdi, da v tem zboru duhovščina ni bila razžaljena; izreklo se je le, da naj duhovščina ne gošpoduje samoedina v šoli.

G. Krönes nadaljuje: Prost naj bo učiteljski stan, toda le do prave meje. Vi povzdigujete vljudnost, — dobro, podajte nam duhovnom bratoljubno roke. Če pa morda vidite, da duhovni niso dovolj izobraženi za šolo, bližajte jih k sebi! — Ravnajmo se po izreku, ki pravi: »Bodi čvrst, pobožen, vesel in prost!« Prava pobožnost je edina, ki nas oprostuje in razveseljuje, ter nam daje moč, da delamo kot angeli med svojimi otroci.

G. Goldberger iz Dunaja pravi, da naj bo ljudska šola res ljudska, ne pa za posamne namene.

G. Stein, rabinar ali judovski duhoven in šolski vodja iz Prage, svetuje, da naj se učitelji zbirajo po svojih šolskih okrajih, in naj imajo proste zборе.

G. Lederer, šolski vodja iz Ogerskega, odgovarja na drugo vprašanje, in združuje odgovor v te točke: 1. Učitelj naj otroke nekako k sebi veže, ker si tako tudi pridobuje ljubezen staršev in zaupanje v srenji, v kateri dela; 2. učitelj naj vedno razširja svoje dušne okrožje, ker naj večja človekova nesreča je nevednost; 3. učitelj naj si spoštovanje pridobuje s tem, da se sam spoštuje.

G. Jesen iz Dunaja želi, da bi se šolski časopisi bolje razširjali in podpirali.

G. Rosenberger, nadučitelj iz Pešte, želi, da naj bodo vsi učitelji enaki; učitelji pri vsaki šoli naj imajo pravico, da si volijo vodja sami med seboj.

G. Behschnitt iz Teschen-a pravi, da naj bi tam, kjer so srenje prebužne, vlada pomagala, da bi se učitelji spodobno plačevali. Enemu učitelju naj se ne daje za nauk več učencev kakor 50. Če se učiteljem ne bo kmali plača zboljšala, si učiteljskega stanú ne bodo zbirale dobre glave. Naj se napravijo zavodi ali štipendije za učiteljske pripravnike. Učitelji ljudskih šol naj imajo, kedar izlužijo, ali če ne morejo več služiti, enako drugim vradnikom vredjeno pokojnino.

G. Steiner iz Dunaja nasvetuje, da naj se dunajskemu učiteljskemu društvu »Volksschule« prepušča skerb, kako naj se še vse nerešeni navéti rešijo in izveršijo. Tako se sklene.

Predsednik g. Bobies se sedaj na koncu velikiga učiteljskega zbora lepo zahvaljuje za zaupanje, ki mu ga je zbor naklanjal, ter prosi, da bi se mu prizanašalo, če ni zbora vselej prav vodil.

Podpredsednik, g. Herrmann, sklepa zbor z besedami: Zaupanje za zaupanje, — naj pred zaupanje do vladarja, potem do vlade, do državne zbora, do drugih deželnih zborov, do srenje, pa tudi zaupanje do samega sebe, in še zaupanje do Boga. — Da se srečno zopet vidimo pri drugem splošnem učiteljskem zboru! Resnica nas bude oprostila!

G. Braun, učitelj iz Stare Bude, pravi, da sedaj ne velja dalje stari pregovor: »Kogar so bogovi črtili, so ga učitelja storili«, temuč sedaj naj se reče: »Kogar Bog ljubi, ga za učitelja snubi«. Zahvaljuje se g. predsedniku za trud v zboru, potem tudi za blagovoljnost Njih eksc. cesarskemu poglavarju in županu dunajskega mesta.

Predsednik hvaležno odgovarja, in sklene zbor z navdušenimi klici: Slava cesarju! slava njegovim svétnikom!

Postranski zbori in razstava učilnih pomočkov.

Znameniti za vsakega učitelja so bili posebno še postranski zbori in podučni govori. Bili so taki le in tako le:

5. sept. popoldne: 1) Kako bi se napravila in vstanovila odgojilna in učilna društva. 2) Kako bi se v ljudski šoli vsi nauki poedinstvenili. 3) O orodji, s katerim se počitujejo lunine premembe. 4) Očitne telovadbe. 5) O nekem novem risarskem orodji.

6. sept. popoldne: 1) O otroških vertih, — kako in s kakšnim orodjem in s kakšnimi budivnimi igračkami naj se mali otroci igrajo. 2) O zemljepisji in zvezdoslovji v ljudski šoli. 3) O različnih otroških delih. 4) O nemškem pravopisu. 5) O različnih jezikih. 6) Očitne telovadbe.

7. sept. popoldne: 1) O avstrijski zgodovini. 2) O branji in pisanji z odmerjeno mero (Lese-Taktschreiben). 3) O nekem posebnem novem globusu.

Razstava učilnih pomočkov je bila zelo obširna, in reči moram, da je bila meni naj večja šolska znamenitost v gromčem Beču. Tu je bilo nakupičenega šolskega blagá, da je bilo kaj: naj novejših šolskih in pomočnih knjig v raznih jezikih od naj manjšega »Abecednika« do naj bogatejših spisov v vseh vedah za odgojo in nauk.

Naj bolj pa so se odlikovale različne igrače, ki malim otrokom budé duhá in vterjujejo spomin, ter vadijo tudi vnanje ude i. t. d. Te reči so bile prav umetno zložene in s popisi vverstene pod naslovom: »Die Mittel der Kindergarten-Erziehung von Dr. Rih. O. Seydler«. Prav bi bilo, da bi se take budivne igrače povsod udomačile ne le pri otrocih premožnih hiš, temuč tudi po otročnicah in celó v malih ljudskih šolah. Te reči, bolj ko sem jih pregledoval in premišljeval, bolj so me mikale in budile misel, da se pri nas na Slovenskem — pa tudi bi rekel sploh v Avstriji — premalo gleda na to, da bi se mali otroci primerno in nekako igraje vadili prav misliti, sklepati, delati i. t. d.

Blagá za risanje in pisanje je bilo od vseh dosedanjih naj boljših umenitkov na kupe. Naj bolje pa je bilo to, da so se pri razloženih učilnih pomočkih tudi vidila dela učencev, post. risarije, pisanje po teh in unih učilnih vodilih. Lepo je bilo viditi in slišati, kako so pri tej in uni razložbi stali radovedni ptuji učitelji, kako so pazno pregledovali, primerjali in tudi sim ter tje pretresovali te pa une izdelke po tej ali uni metodi, ter je eden hvalil to pot, drugi drugo in našteval vzroke za svoje misli i. t. d.

To ti je še le pravo, tečno zborovanja, sem si mislil, od kterega bode vsak naj več dobička domú v svojo šolo prinesel.

Mnogo sem vidil in slišal, pa tudi razno premišljeval te dni o solstvu na Dunaji, — toda očitno povem, da sem prišel nazaj s tako mislijo, s kakoršno sem šel tje: »Delaj za vero, dom in vladarja!«
Nekaj iz tega zborna pa bomo djali drugo pot na rešeto. A. P.

Dopisi in novice.

Iz Trebnega. Že 20 let se je pri nas uganovalo, kako bi se sozidalo novo šolsko poslopje; hvala Bogu! sedaj je dodelano. Preč. gosp. dekan so v cerkvi blagoslovili novo šolsko zastavo, potem smo šli iz cerkve s procesijo v novo šolo, ki je bila za to slovesnost lepo olepšana. Po blagoslovljenji pred šolo smo šli v veliko šolsko sobo, kjer so preč. gosp. dekan povabljeni goste in zbrano ljudstvo blizo tako le ogovorili: »Ne oholna baharija, temuč velika sila nas je morala, da smo zidali novo šolo. Stara šola je bila že tako slaba, da smo jo mogli večkrat popravljati in podpirati, da se ni podrla. Šolska soba je bila toliko tesna, da je šlo komaj 50 otrok vanjo, in za šolo vgodnih otrok imamo blizo 250. Njih eksc. deželni poglavar so se predlanskim sami prepicali, da imamo za tukajšnjo veliko faro premajhno šolo, torej so zapovedali, da naj se zida nova, ter nam za ta namen iz cesarske denarnice obljubijo 1500 gold., ktere smo tudi res kmali prejeli. Začeli smo novo šolo zidati lansko leto mesca rožnika, in sedaj že blišči vsa čedno izdelana pred nami. V to novo poslopje se je danes preselila nova šola. Morda bi kdo mislil, da se je s to preselitvijo hotlo vstrezati dandanašnjim brezvernikom, ki na vse gerlo kričé: „Ločite šolo od cerkve!“ — toda ni tako; v tej novi, prostorni šoli bota lahko podučevala dva učenika, in napis te šole bo: „Katoliška šola.“ — Dalje so gosp. govornik razlagali namen dobre šole in so staršem priporočevali, da naj bi radi otroke v šolo pošiljali in tako spolnovali svoje dolžnosti, da bi podpirali učnike pri odgoji in podučevanju. Sklenili so z besedami: „Slava in zahvala našemu svetlemu cesarju in vsem, ki so z denarjem ali kako drugače pripomogli, da se je dodelalo to novo poslopje.“

Potem je bilo pervikrat šolsko spraševanje v novi šoli. Z Bogom!

Iz Radgone na Štajerskem. C. k. poglavarstvo je dovolilo, da se tu napravi mestna glavna šola. Srenjski odbor je precej razpisal učiteljske službe in učitelje postavil, ter vse to naznanil c. k. poglavarstvu rekši, da se bode nova šola že to šolsko leto začela. Sedaj pa ni gotovo, če se bode res tako zgodilo, ali ne, ker vlada vsled svojih postavnih pravic do šole ne poterdi učiteljev, ki jih je izvolil in postavil mestni odbor, temuč mu ukazuje, da naj se njih prošnje pošljejo škofijstvu, in še le potem, ko jih poterdi škofijstvo, bode c. k. poglavarstvo postavilo učitelje, če so zmožni za te službe.